

RESEARCH

UDK 316.77:004.738.5

(89-102)

*Mato Brautović and Ivica Miloslavić**

Croatian Online Media as a Secondary Source in Journalism

Summary

In Croatia, there are no commercial media or other data bases to which journalists may have access. Online editions of media are the only alternative secondary sources. Accessing such data can be realized within use of online media search engines or other tools such as: Google search engine, archive of electronic publications of National and University Library or by creating personal database using RSS and browsing the internet aggregators.

Key words: sources in journalism, online media, browsing, Google, RSS, aggregator.

* The author Mato Brautović has a PhD and he is an assistant professor at University of Dubrovnik. The author Ivica Miloslavić is a student of graduate studies "Media" at University of Dubrovnik

ISTRAŽIVANJA

UDK 316.77:004.738.5

(89-102)

*Mato Brautović i Ivica Miloslavić**

Hrvatski online mediji kao sekundarni izvori u novinarstvu

Sažetak

U Hrvatskoj ne postoje komercijalne baze medijskog i drugog sadržaja kojima novinar može pristupiti. Kao alternativni sekundarni izvori nude se internetska izdanja medija. Pristup takvom sadržaju može se ostvariti preko tražilica na internetskim stranicama medija ili pomoću drugih alata: Google tražilice, arhive elektroničkih publikacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice, stvaranjem vlastite baze upotrebom RSS-a i pretraživanjem internetskih agregatora.

Ključne riječi: novinarski izvori, online mediji, pretraživanje, Google, RSS, agregator

* Mato Brautović je doktor znanosti i docent Sveučilišta u Dubrovniku, a Ivica Miloslavić je student diplomskog studija Mediji na Odjelu za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku.

Uvod

Osim primarnih izvora, zapravo izjava očevidaca, izvornih dokumenata i transkripata, u novinarstvu su vrlo važni i sekundarni izvori. Iako treba biti pažljiv u njihovu korištenju, oni sadržavaju informacije o događaju, osobi, koje dolaze iz već objavljenih, u pravilu, novinskih napisa i priloga. Prednost takvih izvora jest činjenica da im se, kada su digitalizirani i adekvatno pohranjeni, može vrlo lako pristupiti te pretraživati preko ključnih riječi, vremenske i tematske odrednice. Nadalje, pristupom takvim informacijama može se dobiti kontekst događaja, pronaći sličnosti ili uzorci ponašanja, te dobiti kronološki pregled razvoja pojedine teme. Takvi izvori također se mogu koristiti i kao vrela novih ideja za novinarske napise.

U Hrvatskoj danas ne postoje komercijalne (online) baze (poput američkog NexisLexis, Dialog ili Factive) s digitaliziranim medijskim sadržajem, odnosno s digitaliziranim sadržajem iz sekundarnih izvora. Iznimka je bivši Vjesnikov arhiv (danas u sastavu HINA-e), kojem se može pristupiti isključivo odlaskom u njegove prostorije ili podnošenjem pismenog zahtjeva, te prolaskom kroz cjelokupnu birokratsku proceduru koja oduzima dragocjeno vrijeme¹. Iako je praksa da se u zapadnoeuropskim i američkim medijima vode posebni arhivi u koje se pohranjuju primarno medijski sadržaji o pojedinim temama, kod nas to, osim u slučaju Vjesnika, nije bila praksa.

Kao alternativa nude se internetska izdanja medija, kojima se hrvatski novinari mogu koristiti kao sekundarnim izvorima. Gotovo svi klasični mediji imaju svoja online izdanja, a ovisno o nakladničkim planovima, na internetu se objavljuju potpuni, prošireni ili djelomični sadržaji klasičnih izdanja. Prednost internetskih izdanja je i njihovo 24/7 ažuriranje, zbog čega pojedini mediji na internetu objavljuju više sadržaja nego što je slučaj sa njihovim klasičnim izdanjem.

«Internetski izvori novosti omogućuju pronalaženje stručnjaka, učenje o medicinskim problemima, lociranje osoba ili pronalaženje pozadinskih informacija o pojedinoj temi. Bez obzira na to pratite li izbore, provjeravate li političku situaciju na Bliskom istoku, tražite li informacije o sastanku školskog odbora ili tražite vremensku prognozu za

¹ HINA. Informacijsko dokumentacijski centar. URL: <http://webserv2.hina.hr/hina/web/view.action?view=idc>. (11. rujna 2009.)

grad koji namjeravate posjetiti, sve te informacije mogu se pronaći u online medijima»².

Nora M. Paul s instituta Poynter ističe kako novinske i televizijske kuće omogućuju pristup velikom broju priloga s dnevnih događaja. Osim tekstualnih sadržaja, takvi mediji na svojim online izdanjima objavljuju i sve više multimedijjskih i interaktivnih sadržaja. S druge strane, internetske stranice magazina i tjednika u pravilu su promotivne naravi³, što je i hrvatski slučaj.

Online izdanja kao baze sekundarnih podataka

Od hrvatskih medija online izdanja, a ujedno i pretražive online baze sekundarnih informacija, imaju sljedeći mediji:

1. Večernji list
2. Jutarnji list
3. Novi list
4. Slobodna Dalmacija
5. Vjesnik
6. Glas Slavonije
7. Glas Istre
8. Zadarski list
9. Dubrovački vjesnik
10. Dubrovački list

Ovom popisu treba dodati i isključivo online izdanja: Index.hr, Javno.com, Tportal.hr i Dnevnik.hr.

² Schlein. A.M. Find it Online: The Complete Guide to Online Research. 4 ed. Tempe : Facts on Demand Press, 2004. Str. 275.

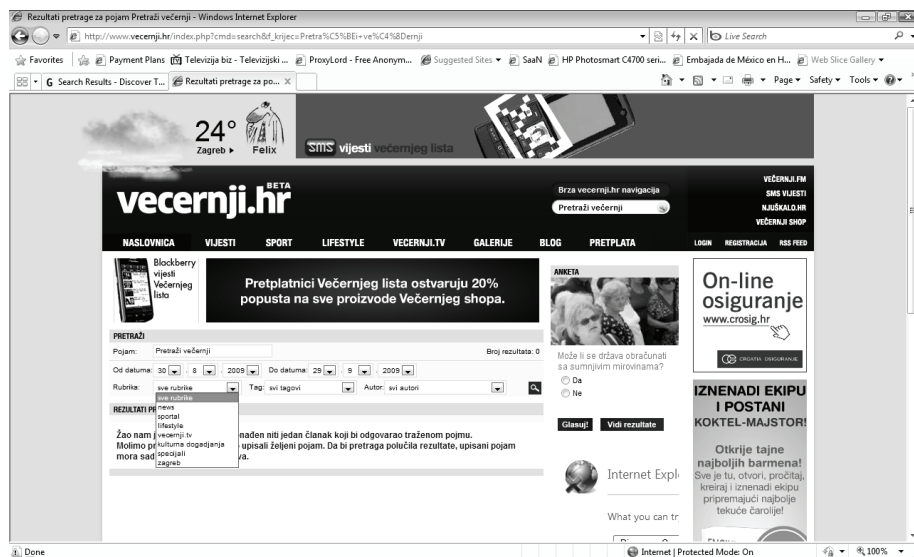
³ Paul. N.M. Computer Assisted Research: A Guide to Tapping Online Information. 4 ed. St. Petersburg : Poynter, 1999.

Večernji list (www.vecernji.hr)

Večernji list ima najopširniju i najuređeniju bazu podataka među hrvatskim dnevnim listovima. Odmah uz logotip, dakle na vidljivome mjestu, postavljena je tražilica s poljem za upisivanje pojma. Unutar polja je mala ikona u obliku povećala, koja vodi u detaljniju pretragu po bazi.

Na prilično jednostavan način ponuđena su četiri kriterija za pretragu, uz već spomenuto polje za upisivanje traženog pojma. Prvi kriterij je vezan za vremensko razdoblje koje će biti uključeno u pretragu. Postavlja se početni i završni datum, ali ne može se ići daleko u prošlost jer je arhiva ispunjena samo od 2007. godine nadalje. Drugi kriterij pretrage je po rubrikama. Rubrike su posložene po sličnom redoslijedu kao i na naslovnici internetske stranice. Prve četiri rubrike (novosti, sport, lifestyle i večernji.tv) su iste, dok na naslovnici slijede manje važne teme, poput galerija slika ili poveznica na blogove. U pretrazi su ponuđene "konkretnije" rubrike (kulturna događanja, specijali, Zagreb).

Posebno zanimljiva rubrika u ovom kontekstu jest večernji.tv, gdje su videoisječci, intervjui ili zanimljivosti ponuđeni na više načina. Može se pretraživati kronološki prema datumu objave, ili prema raznim kategorijama.

Slika 1. Tražilica večernji.hr

Treći kriterij pretrage jest po ključnim riječima (tagovima), gdje se išlo detaljnije u teme, te je ponuđeno šezdesetak pojmova. Posljednji kriterij je pretraga po autorima tekstova. Još jedna mogućnost pretraživanja baze podataka ponuđena je odmah iznad tražilice na naslovnici internetske stranice. Riječ je o brznoj navigaciji. Klikom na gumb otvara se padajući izbornik koji je podijeljen u pet osnovnih kategorija, te je svaka kategorija dalje podijeljena u potkategorije (npr. kategorija sport ima potkategorije: rukomet, nogomet itd.).

Jutarnji list (www.jutarnji.hr)

Arhiva Jutarnjeg lista nije obrađena na kvalitetan način, jer ne postoji pretraga po raznim kriterijima, datumima, abecedi ili bilo kojem drugom načinu koji bi potvrdio uređenje tog dijela baze podataka, nego nudi jedino tražilicu u koju se upisuje traženi pojam, nakon čega se dobije nepregledan niz poveznica s tim pojmom, poredanih tek kronološki. Vremenski doseg arhiva Jutarnjeg lista je do početka 2006. godine.

Glas Slavonije (www.glas-slavonije.hr)

Na vrhu početne stranice je tražilica koja pretražuje bazu podataka Glasa Slavonije. Problem je što se koristi Googleovom tražilicom, te ne nudi nikakve druge mogućnosti. S druge strane, arhiva Glasa Slavonije vrlo je funkcionalna. Omogućena je pretraga po datumima (kalendar) i rubrikama koje su ponuđene i na naslovnoj strani. Arhiv seže do početka 2002. godine.

Glas Istre (www.glasistre.hr)

Glas Istre je također regionalni list koji prednost daje lokalnim temama, što objašnjava škrtost u izboru tema za pretraživanje baze podataka. Postojanje baze podataka potvrđuje sortiranje vijesti po kriterijima: najčitanije, najnovije, najviše komentirane i najbolje ocijenjene vijesti. Glas Istre nema arhivu, nego samo tražilicu koja ne slaže rezultate pretrage kronološki, nego je prvi kriterij pripadnost vijesti rubrici.

Slobodna Dalmacija (www.slobodnadalmacija.hr)

Pretraga online izdanja Slobodne Dalmacije je prilično jednostavna te, osim upisivanja pojma pretrage, omogućuje i postavljanje vremenskog razdoblja (od 17. ožujka 2008. – datuma kad je portal počeo s radom) do aktualnog trenutka, te pretragu po rubrikama.

Za pretragu starijih vijesti može se koristiti arhivom Slobodne Dalmacije (<http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/index.asp>) koji u tri koraka nudi pregled baze podataka. U prvom koraku nudi odabir godine dnevnog izdanja (od 1999. do sadašnjosti), u drugom odabir posebnih izdanja, a u trećem koraku određuju se uvjeti pretrage: pojam, izdanja i rubrike. Također se može utjecati na vizualne efekte ispisa rezultata (broj rezultata po stranici i redoslijed sortiranja). Ovaj arhiv je vrlo dobar jer nam daje napise koji sežu sve do 1999. godine.

Novi list (www.novolist.hr)

Online izdanje Novog lista može se pretraživati preko jednostavne tražilice ili preko arhiva. Arhiv je poredan kronološki po vremenu objave vijesti, a jedini kriterij kojim se može suziti pretraga jest odabrati rubriku u kojoj je napis eventualno objavljen.

Vjesnik (www.vjesnik.hr)

Online izdanje Vjesnika može se pretraživati na dva načina: web izdanje i potpuno PDF izdanje. WWW arhivu moguće je pretraživati isključivo preko kalendara, tj. kronološki. Isti je slučaj i s PDF izdanjem. Odlično je što oba sežu do 9. listopada 1998. godine, što ih čini najstarijim hrvatskim medijskim arhivom.

Zadarski list (www.zadarskilist.hr)

Lokalni tjednik Zadarski list ima zavidno online izdanje na kojem se objavljuju vijesti u nepravilnim vremenskim razmacima. Na desnoj strani je kalendar, kojim se može pristupiti bilo kojem datumu i vidjeti koji su napisi objavljeni taj dan. Prve vijesti objavljene su u svibnju 2008. godine. Osim kalendara, ponuđena je jednostavna tražilica.

Dubrovački tjednici (www.dubrovacki.hr; www.dulist.hr)

Naslovnica Dubrovačkog vjesnika nudi na vrhu, desno od logotipa, jednostavnu tražilicu. Ispod je glavni izbornik s glavnim kategorijama, a šire teme imaju i potkategorije. Slično rješenje ima i Dubrovacki list (www.dulist.hr), za koji je karakteristično da koristi lokalno narječje.

Index.hr (www.index.hr)

Index nudi pretraživanje sadržaja na tri načina: kronološki, preko ključnih riječi i tagova. Arhiva seže do siječnja 2003. godine. Pretraživanje ključnim riječima omogućeno je samo u obliku jednostavne tražilice bez ograničenja polja pretrage. Također, Index.hr nudi pretraživanje servisa MediaIndex, koji sadržava članke prikupljene s online medija iz RH, BiH, Slovenije i Srbije.

Javno.com (www.javno.com)

Omogućuje pretraživanje temeljem ključnih riječi i vrste medija: tekst, fotografija ili video. Također, moguće je pretraživati unutar rubrike «Iz minute u minutu», koja sadržava sve objavljene priloge, te omogućuje pristup preko kalendara. Kategorije koje su najčešće u glavnom izborniku drugih izdanja, na Javno.com jesu potkategorije.

Dnevnik.hr (www.dnevnik.hr)

Pretraga se provodi pomoću jednostavne tražilice, a rezultati su poredani kronološki i prema rubrici u kojoj su objavljeni. Također se nudi izbor najčitanijih, najviše komentiranih i najbolje ocjenjenih članaka, videoteka te pretraga po tagovima, od kojih su oni češće traženi ispisani većim i debljim fontom. Ovaj način pretrage je rijedak na našem internetskom prostoru.

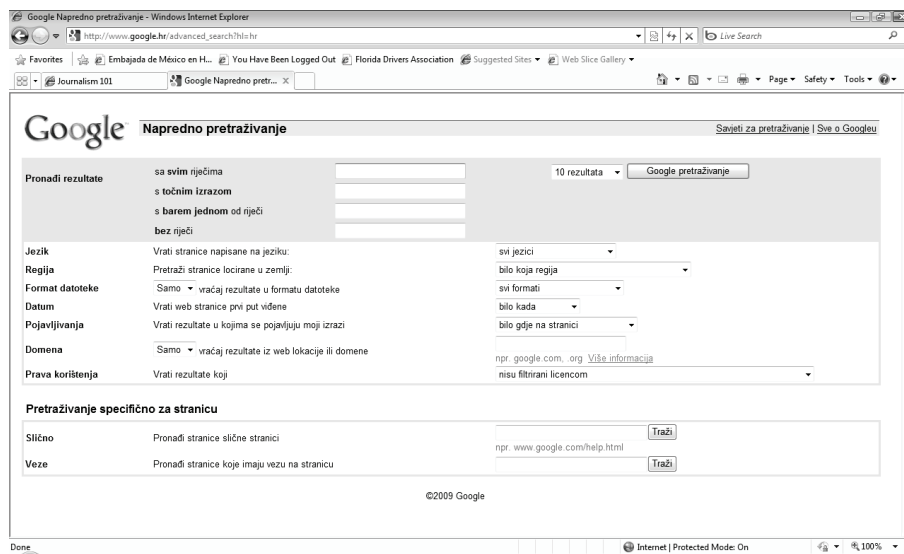
Tportal (www.tportal.hr)

Pretraga se provodi preko jednostavne tražilice. Sadržaj je moguće pregledavati i pomoću kalendara po rubrikama.

Upotreba tražilice google za pretraživanje online izdanja

Kao što je vidljivo iz prethodnog, većina online izdanja nema dobar način pretraživanja. Zbog toga je vrlo dobro koristi se tražilicom Google za pretraživanje tih stranica. Naime, Google automatski indeksira web stranice online izdanja.

Postoje dvije mogućnosti pretraživanja tražilicom Google: jednostavna i napredna. Prva mogućnost predstavlja upisivanje ključnih riječi u tražilicu. Tako se, među ostalim rezultatima, dobiju i novinarski napisi i drugi sadržaji, objavljeni na internetskim stranicama online medija. Problem ovakvog načina pretraživanja jest način rada Google tražilice, koja nam neće dati više od dva rezultata s jedne internetske stranice, dakle dva napisa koja su u skladu s pretraživanim kriterijima.

Slika 2. Napredno pretraživanje tražilice Google

Drugi način pretraživanja jest upotreba napredne opcije pretraživanja tražilice Google. Takav način omogućava nam pretraživanje temeljem ključnih riječi, ali unutar određene web domene. Dakle, moguće

je pretraživati sadržaje koji su objavljeni i dostupni unutar internetske adrese (URL) pojedinog internetskog izdanja. Nadalje, Google ne pretražuje samo ono što je korisnicima dostupno surfanjem kroz samu internetsku stranicu online medija, nego i sadržaje koji su, tražilicama u sklopu te stranice, «skriveni» od pretraživanja.

Pretraživanje se može ograničiti s obzirom na format datoteke, datum, pojavljivanje na stranici i jezik. Google također nudi druga ograničenja, ali ih zbog naravi ovog članka nije bitno spomenuti.

Online izdanja i arhiva u NSK-u

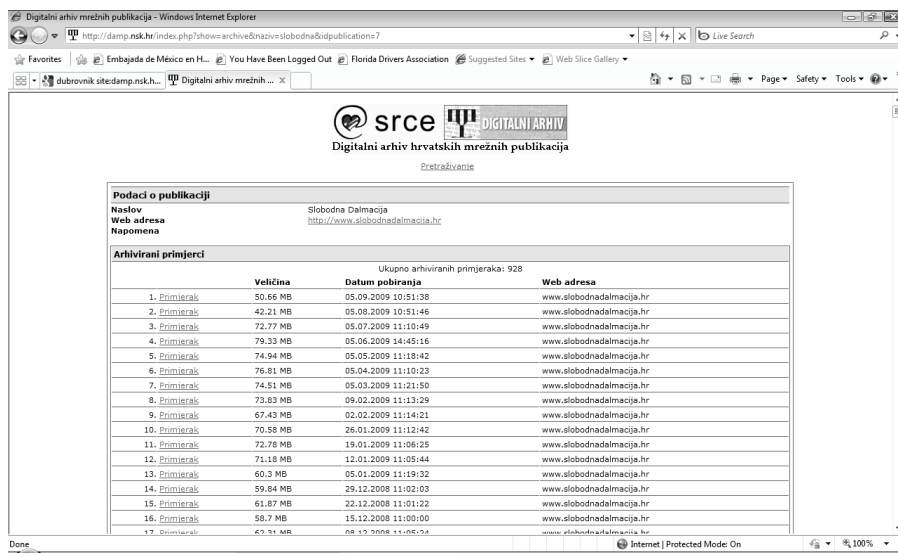
Jedan od glavnih nedostataka pretraživanja online izdanja jest njihova nestalnost. Naime, s promjenom dizajna online izdanja, u pravilu se mijenja i content management sustav ili sustav za dinamičko održavanje internetske stranice ili upravljanje sadržajem, što znači i gubitak sadržaja koji je prethodno bio arhiviran. Kako takav sadržaj ne bi bio izgubljen, Nacionalna sveučilišna knjižnica je pokrenula projekt arhiviranja sadržaja internetskih stranica, u našem slučaju online izdanja medija, pod nazivom Digitalni arhiv hrvatskih mrežnih publikacija.

NSK, prema unaprijed određenim kriterijima, odlučuje koje će internetske stranice arhivirati i u kojem vremenskom rasporedu⁴. Pojednim medijima može se pristupiti na adresi katalog.nsk.hr. Da bi se pristupilo nekom od sadržaja, potrebno je upisati naziv medija u tražilicu i kao rezultat kliknuti naziv medija uz koji piše «elektronički katalog». Drugi način je pretraživanje na adresi damp.nsk.hr gdje se mediji pretražuju prema nazivu ili internetskoj adresi. Nedostatak jest što se nakon odabira medija dobije njegov cjelokupni arhiv koji se može pretraživati samo kronološki, tj. prema datumima arhiviranja.

Rješenje ovog problema je tražilica Google, odnosno prethodno navedeno napredno pretraživanje. Jednostavnim upisivanjem internetske adrese koja vodi do arhive pojedinog medija na NSK poslužiteljima u rubrici domena Google tražilice ograničit će se pretraga samo na taj

⁴ NSK. Kriteriji odabira obveznog primjerka mrežne građe za obradu i arhiviranje. URL: <http://www.nsk.hr/DigitalLib.aspx?id=83> (11. rujna 2009.)

sadržaj, u našem slučaju, arhivu online izdanja medija, te će se i ona moći pretraživati preko ključnih riječi.

Slika 3. Digitalni arhiv hrvatskih mrežnih publikacija

Stvaranje vlastite baze upotrebom RSS-a

RSS (Really Simple Syndication) je format podataka za opskrbu korisnika novim sadržajem. Koriste ga internetske stranice koje često mijenjaju sadržaj – online mediji, ali također blogovi i podcastovi. Za pregled RSS-a nužan je poseban program (agregator) npr. GreatNews, RssReader, FeedReader, SharpReader, internetski preglednik kakav je Internet Explorer ili Mozilla Firefox ili online «čitači» RSS-a poput Bloglines i Google Reader.

Novinari korištenjem RSS-a mogu pratiti mnoge izvore novosti istodobno, i to tako da specificiraju vrste novosti te, što je u našem slučaju najvažnije, na takav način mogu uspostaviti vlastitu arhivu novosti. Takvu arhivu je lakše pretraživati s obzirom na vrstu podataka, vrijeme objave i ključne riječi, jer je ograničena na, za novinara tematski važno područje.

Table 1. RSS poveznice

Naziv medija	Vrste kategorija	RSS feed
Jutarnji list	Naslovnica, Sport, Jutarnji 2, Kultura, Auto-moto, Spektakli, Dom i nekretnine, Uhvati ritam	http://www.jutarnji.hr/j2/online/clanak/art-2007,12,20,rss_iGoogle,102486.jl
Javno.com	Sve vijesti, Kronike, Svijet, Hrvatska, Zagreb, Profit, Sport, Crna, Revije, Scena, Fil i glazba, Kultura, Život, Auto, Technotrip, Moda, Trach	http://www.javno.com/rss.php
Večernji list	Općenito	http://www.vecernji.hr/index.php?cmd=show_rss&tip=novo
Glas Slavonije	Općenito	http://www.glas-slavonije.hr/rss.xml
Glas Istre	Općenito	http://www.glasistre.hr/rss/rss.xml
Zadarski list	Općenito	http://www.zadarskilist.hr/rss/home
Dubrovački list	Općenito	http://dulist.hr/component/option,com_rss/feed,RS2.0/no_html,1/
Dnevnik.hr	Općenito	http://rss.dnevnik.hr/index.rss
Tportal.hr	Općenito	http://www.tportal.hr/rss/naslovnicarss.xml

Pretraživanje preko agregatora naslovnica.info

Kao alternativa prethodnim novinarskim alatima nude se agregatori medijskog sadržaja. Ova vrsta internetskih medija prikuplja sadržaje s drugih medija na internetu koji imaju ili nemaju mogućnost pretraživanja. Posebno se ističe agregator pod imenom Naslovnica (<http://naslovnica.info>). Ovaj agregator nudi mogućnost pretraživanja novinarskih napisa prema ključnim riječima, datumu objave, kategoriji i izvoru. Arhiva seže do rujna 2006. godine.

Slika 4. Agregator Naslovnica.info

Zaključak

Iako su komercijalne baze mnogo bolji izbor, online mediji mogu biti alternativno rješenje besplatnog pristupa i pretrage sadržaja medija. Jedan od glavnih nedostataka je nestalnost dizajna, a time i arhiviranog sadržaja koji se u tom slučaju 'skida' s interneta. Međutim, uz pomoć arhive web publikacija, koju skuplja Nacionalna i sveučilišna knjižnica, moguće je prevladati taj problem. Dobru alternativu također čini stvaranje RSS arhive ili pregled arhiva agregatorskih medija. Ukratko, internet nudi nekoliko odličnih alternativnih alata za pristup sekundarnim novinarskim izvorima i njihovo pretraživanje. Novinari trebaju naučiti kako se njima koristiti u praksi.

Literatura

HINA. Informacijsko dokumentacijski centar. URL: <http://websrv2.hina.hr/hina/web/view.action?view=idc>. (11. rujna 2009.)

NSK. Kriteriji odabira obveznog primjerka mrežne građe za obradu i arhiviranje. URL: <http://www.nsk.hr/DigitalLib.aspx?id=83> (11. rujna 2009.)

Paul. N.M. Computer Assisted Research: A Guide to Tapping Online Information. 4 ed. St. Petersburg: Poynter, 1999.

Schlein. A.M. Find it Online: The Complete Guide to Online Research. 4 ed. Tempe: Facts on Demand Press, 2004.